

Van Tim Keller verschenen

In alle redelijkheid – *Christelijk geloof voor welwillende sceptici*

De vrijgevigige God – *Recht naar het hart van het christelijk geloof*

Namaakgoden – *De lege beloften van geld, seks en macht en de enige werkelijke hoop*

Ruim baan voor gerechtigheid – *Rechtvaardig worden door Gods genade*

Kruistocht – *Het leven van koning Jezus*

Bevrijd van je zelf – *De weg naar echte christelijke blijdschap*

Het huwelijk – *Gods wijsheid over gevende liefde*

Goed werk – *Ons dagelijks werk en Gods plan voor de wereld*

Centrum-Kerk – *Het evangelie midden in je stad*

Galaten – *Om te lezen, te leren, te leiden*

Aan Gods hand door pijn en lijden

Ontmoetingen met Jezus – *Onverwachte antwoorden op grote levensvragen*

Rechters – *Om te lezen, te leren, te leiden*

Bidden – *Vertrouwelijke omgang met de ontzagwekkende God*

Preken – *Geloof overbrengen in een sceptische tijd*

Romeinen 1-7 – *Om te lezen, te leren, te leiden*

Psalmendagboek – *Een jaar lang leven met de liederen van Jezus*

Romeinen 8-16 – *Om te lezen, te leren, te leiden*

Geroepen tot barmhartigheid

Bij je volle verstand – *Een uitnodiging aan skeptici*

Kerstboodschap – *Het geheim van de geboorte van Christus*

Tim Keller

MET KATHERINE LEARY ALSDORF

GOED

WERK

Ons dagelijks
werk en Gods
plan voor
de wereld

 Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

*Opgedragen aan de medewerkers en vrijwilligers
van het Center for Faith & Work van Redeemer,
die onze gemeente laten zien dat het evangelie echt alles verandert.*

Tweede druk 2014

Derde druk 2018

© 2012 Redeemer City to City en Timothy Keller

Oorspronkelijke uitgever Dutton, Penguin Group (USA) Inc. New York, U.S.A.

Oorspronkelijke titel *Every Good Endeavor – Connecting your work to God's work*

© 2013 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD Franeker

www.uitgeverijvanwijnen.nl

De Bijbelteksten zijn met toestemming van het Nederlands Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

Vertaling René Barkema

Omslagontwerp Garage/BNO

ISBN 978 90 5194 466 2

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf <i>door Katherine Leary Alsdorf</i>	9
Inleiding	16
Deel een – Gods plan met werk	
1. De bedoeling van werk	31
2. De waardigheid van werk	41
3. Werk als cultuurvorming	50
4. Werk als dienstverlening	60
Deel twee – onze problemen met werk	
5. Als werk vruchteloos wordt	79
6. Als werk zinloos wordt	92
7. Als werk egocentrisch wordt	107
8. Als werk een afgod wordt	122
Deel drie – evangelie en werk	
9. Een nieuw verhaal over werk	147
10. Een nieuwe benadering van werk	175
11. Een nieuw kompas voor werk	190
12. Nieuwe kracht voor werk	217
Slotwoord: mensen helpen om geloof en werk te integreren	232
Noten	244
Woord van dank	267

In 1957 werd ik, dankzij de genade van God, geestelijk wakker, waardoor mijn leven rijker, zinvoller en productiever werd. Ik vroeg toen nederig en met een dankbaar hart of ik het voorrecht mocht krijgen om anderen gelukkig te maken door middel van muziek. Ik heb het gevoel dat dit me door zijn genade gegeven is. ALLE EER AAN GOD.

Dit album is een nederig offer aan hem. Een poging om 'DANK U WEL, GOD' te zeggen met ons werk, zoals we dat doen met ons hart en met onze tong. Moge hij alle mensen helpen en sterken bij ieder goed werk.

John Coltrane, fragment op de platenhoes van *A Love Supreme*

Woord vooraf

In 1989 vroeg een collega van me of ik eens mee wilde naar haar kerk – een nieuwe gemeente in Manhattan die Redeemer Presbyterian Church heette. Jaren eerder had ik de kerk overtuigd vaarwel gezegd, omdat ik had vastgesteld dat de kerk van mijn jeugd meer vorm dan inhoud was. Mijn verlichte verstand weerhield me ervan om terug te gaan. Maar Redeemer trok mijn aandacht in meerdere opzichten: de voorganger was intelligent en praatte als een normaal iemand, hij leek de Bijbel serieus te nemen en wilde die toepassen op terreinen van het leven die ik belangrijk vond – zoals mijn werk.

Ik kwam tot geloof en een paar jaar later vond ik het tijd om ‘mijn leven te wijden’ aan de waarheid en de beloften van de Bijbel. Ik was bang dat daarmee mijn kansen op carrière en comfort verkeken waren, want het geval wilde dat twee van mijn broers ‘geroepen’ waren in de zending ver weg. Eén werkte in Afrika op een plek zonder water en elektriciteit. Als God voor mij op de eerste plaats kwam, dan moest ik gehoor geven aan zijn roeping om hem te dienen, *waar dan ook*. En dat deed hij. Een paar weken later kreeg ik het verbijsterende bericht dat mijn baas, de algemeen directeur, ziek was en mij vroeg om de leiding van hem over te nemen. Gezien de omstandigheden zag ik dat als een duidelijke aanwijzing van God. Hij wilde mij inzetten in de zakenwereld.

De tien jaren die volgden zat ik in de directie van verschillende technologiebedrijven in New York, Europa en Silicon Valley. In elk van die functies worstelde ik dagelijks met de vraag wat ‘geroepen om God te dienen’ betekende voor een leidinggevende in het zakenleven.

Redeemer en vooral Tim Keller, de voorganger, hadden me een goede grondslag gegeven. Ik had geleerd dat ik veranderd moest worden door het evangelie van Jezus Christus en me daarom moest laten ‘inschakelen door God’ in mijn relaties met anderen, dat ik misschien zelfs het verschil kon maken in de manier waarop ik bedrijven aanstuurde. Mooie inzichten, maar hoe ziet dat eruit in de praktijk?

Er waren maar weinig modellen, die bovendien leken te stammen uit de tijd dat bijna iedereen in Amerika nog naar de kerk ging. Eén directeur zei bijvoorbeeld dat hij een bijbel op zijn bureau had liggen en dat hij daar soms vragen over kreeg van mensen uit het bedrijf. Een ander bad voor zijn bedrijf en het liep geweldig. De meesten in het zakenleven zagen hun baan vooral als een kans om veel geld te verdienen, dat ze vervolgens weer konden schenken aan goede doelen en aan organisaties die hun hart hadden. Wanneer ik voorgangers en zakenmensen vroeg naar de relatie tussen geloof en werk, dan antwoordden ze meestal dat het de belangrijkste, zo niet de enige taak van een christen is om te evangeliseren op de werkvloer. Maar de meeste zakenmensen zeiden er direct bij dat ze niet echt de gave van evangelisatie bezaten. Bij deze benadering kwam niet aan de orde welke rol het christelijk geloof heeft in de *manier* waarop ze hun werk deden.

Toen de hightechwereld nog in de kinderschoenen stond, in de jaren negentig, was technologie het een en al. Ondernemers en ingenieurs werden gezien als de goden van de cultuur en technologie was de oplossing voor alle problemen in de wereld. Mijn werknemers waren met heel wat meer evangelische ijver bezig met de visie (en de technologie) van het bedrijf dan ik kerkmensen ooit had zien doen. En de verwachtingen bij een beursgang waren veel hoger gespannen dan de vluchtige hoop van christenen op een verre hemel. Veel van mijn tijd werkte ik met mensen die echt goed waren – volwassen, bewonderenswaardige mensen met karakter, die heel goed wisten hoe ze hun bijdrage konden leveren in de wereld en die de kerk of de Jezus van de Bijbel echt niet nodig hadden. Ik leerde op mijn werk heel veel over

vreugde, geduld en hoop, samenwerken en de waarheid vertellen, en dat allemaal van mensen die niet hetzelfde geloofden als ik. Mijn personeel ging een weekend mediteren en kwam meer ‘vernieuwd’ terug dan mensen die op zondag naar een evangelicale kerk waren geweest. Dat maakte me bescheiden en zo begon ik mijn werk meer te zien als een smeltkroes waarin God mij aan het bikken en slijpen en louteren was, dan als een plek waarin ik met al mijn activiteit en productiviteit bezig was om hem te dienen.

Ik geloofde in de waarheid van het evangelie – dat God alle dingen geschapen heeft en de mens als zijn evenbeeld, dat hij zijn Zoon gezonden heeft om aan ons het goede nieuws bekend te maken en dat hij alles zal verlossen wat gebroken is. En ik geloofde dat God een plan met me had als werkende en leidinggevende, samen met allerlei andere mensen die het verschil konden maken in de wereld. Maar op de werkvloer waar ik manager was en leiding moest geven, en waar iedereen ten koste van alles beter wilde zijn dan de ander, had ik geen idee hoe ik handen en voeten moest geven aan wat God met mij van plan was.

In de kerken waar ik kwam, leek niemand me op dit punt veel verder te kunnen helpen. De meeste voorgangers hadden het meer over het individuele heil van mensen dan over navolging en wat het betekende om vanuit het evangelie te leven in de wereld van alledag. Tijdens de hoogconjunctuur in Silicon Valley, eind jaren negentig, was men in de kerken daar kennelijk vergeten dat we als gebroken mensen leven in een gebroken wereld. Velen die zeer begaan waren met het lot van de armen, dachten helemaal niet na over de vraag hoe de systematiek, de structuur en de cultuur van onze sector bijdroegen aan de gebroken toestand van deze mensen en van onze cultuur. Het leek wel alsof mijn geloof alleen tot uiting mocht komen in kleine symbolische gebaren, in netjes afzien van bepaalde gedragingen en in mijn politieke stellingnamen bij belangrijke culturele en juridische zaken die de revue passeerden.

In het laatste bedrijf waaraan ik leidinggaf, heb ik een belangrijke

leiderschapservaring opgedaan. Ik nam de baan over van degene die het bedrijf had opgezet en die een groot deel van het personeel en de eerste klanten het hoofd op hol had gebracht met geweldige vooruitzichten op productinnovatie en beurswinst. Begin 2000 waren investeringsbanken in een fel gevecht met elkaar verwickeld en probeerden ze ons te verleiden met potentiële beursnoteringen van wel 200 tot 350 miljoen dollar. We hadden nog niets geleverd, maar een aantal producten waren in bètaversie beschikbaar en werden hier en daar al toegepast. Het was mijn taak om het vertrouwen van personeel, investeerders en klanten te winnen en ondertussen producten uit te rollen waarmee we onze beloften zouden waarmaken en genoeg zouden verdienen om geen verlies te draaien. Elke dag stond ik onder druk om op al deze terreinen vooruitgang te boeken. In dat proces vroeg ik me wanhopig af welke rol het evangelie in dit alles kon spelen. Dit zijn enkele observaties die ik deed in die tijd:

- * Het evangelie verzekert me ervan dat God betrokken is op alles wat ik doe en dat hij luistert naar al mijn gebeden. Hij verhoort ze misschien niet op de manier die ik wil. Maar als hij dat niet doet, dan is het omdat hij dingen weet die ik niet weet. Mijn slagen en mijn falen zijn onderdeel van zijn goede bedoeling met mij. God is mijn bron van kracht en volharding.
- * Het evangelie herinnert ons eraan dat God betrokken is op de producten die we maken, de bedrijven waarvoor we werken en de klanten die we bedienen. Hij heeft niet alleen ons lief, maar hij heeft ook de wereld lief en hij wil dat wij ons daarin dienstbaar opstellen. Mijn werk is een cruciaal middel waarmee God naar mensen toe komt en zijn wereld vernieuwt. Het is God die ons uitzicht en hoop geeft.
- * Het evangelie is goed nieuws. In de woorden van Jack Miller, voorganger en hulpverlener: 'Kom op: je bent een zwaardere zondaar dan je ooit had durven denken en je bent nog veel geliefder dan je ooit had durven dromen.'¹ Met andere woorden: ik blijf fouten

maken en ik blijf zondigen, en toch zegeviert God in mijn leven door zijn goedheid en genade.

- * Het evangelie geeft zin aan ons werk als leidinggevende. Wij worden geacht alle mensen en hun werk met waardering te behandelen. Er wordt van ons verwacht dat wij een omgeving creëren waarin mensen kunnen gedijen en waarin ze de gaven kunnen gebruiken die ze van God gekregen hebben. Wij moeten de belichaming zijn van genade, waarheid, hoop en liefde in de organisaties die we opzetten.
- * Wij moeten onze relatie met God en zijn genade zichtbaar maken in de manier waarop we spreken, werken en leidinggeven, niet als volmaakte voorbeelden, maar als richtingwijzers naar Christus.

Na anderhalf jaar onafgebroken werken ging het bedrijf op de fles. We waren onderdeel van de internethype en toen die zeepbel uiteenspatte, betekende dat ook voor ons het einde. We brachten ons product volgens planning op de markt, maar we waren niet in staat om het geld binnen te krijgen dat nodig was toen het durfkapitaal op was. We huurden banken in om op zoek te gaan naar een koper, zodat we op zijn minst ons product konden blijven leveren, een deel van het personeel aan het werk konden houden en nog iets konden terugbetalen aan onze investeerders. Helaas was de markt zo onzeker dat de koper die we probeerden te verleiden, zich een paar dagen voor het tekenen van de overeenkomst terugtrok. De dag daarop moest ik honderd mensen ontslaan en daarna ons intellectuele eigendom verkopen.

Hoe kon het zo fout aflopen met al dit goede werk, al deze inspanning? Ik confronteerde God met allerlei vragen en protesten, over mijzelf, over mijn bedrijf en over mijn sector. Waarom had God ons bedrijf niet laten slagen? Hij had me toch ‘geroepen’ voor deze baan? Ik had geprobeerd om het goede te zoeken voor onze werknemers, en nu zaten ze zonder werk in een ingestorte markt. Wat minstens zo ernstig was: door de vooruitzichten binnen ons bedrijf op torenhoge omzetten en duizelingwekkende noteringen had ik me laten meesle-

pen in deze zeepbel, en nu was alles uiteengespat. Welke verantwoordelijkheden had ik tegenover al onze aandeelhouders en tegenover de cultuur als geheel? Ik kwam alleen maar christelijke zakenmensen tegen die God dankten voor hun geweldige succes; maar wat als het misgaat? Ik verlangde naar een evangelie dat juist in deze situatie goed nieuws kon brengen.

Toen ik aankondigde dat de dag daarop onze laatste dag zou zijn, gebeurde er iets bijzonders, al kostte het me enige tijd om te beseffen wat een prachtig geschenk het was. Het personeel had geheel op eigen initiatief het plan opgevat om de volgende dag naar het werk te komen – zonder er iets voor te vragen – om te vieren dat ze met elkaar dit werk hadden gedaan. Ook al was het een feest met een bittere bijmaak, toch maakten ze muziek voor elkaar op muziekinstrumenten die ze zelf hadden meegenomen, of demonstreerden ze tai chi, geleerd op hun vrije avonden. Samen lachten ze om de mooie momenten die ze hadden meegemaakt. Ik stond versteld. Zo lieten ze hun waardering blijken voor een cultuur, een organisatie, die hun vreugde had gegeven, in het werk en in de relaties met elkaar – ondanks het eindresultaat. Na verloop van tijd ging ik die dag zien als een glimp van God, die doet wat God altijd doet: genezen en vernieuwen en verlossen.

Ik denk dat je het poëtische gerechtigheid mag noemen, dat al mijn teleurstelling over het gebrek van steun uit de kerken zes maanden later beantwoord werd met een uitnodiging van Redeemer Presbyterian Church, om terug te komen naar New York en daar een kerkelijk toerustingswerk op te zetten voor mensen in de commerciële wereld. Tien jaar lang had ik geworsteld met God, nagedacht over de veranderende kracht van het evangelie en geklaagd over gebrek aan leiding en steun vanuit de kerken bij mijn werk. Nu kreeg ik de kans om anderen te helpen handen en voeten te geven aan de hoop en de waarheid van het evangelie bij hun roeping.

Dit boek bevat een aantal grondslagen over God, Jezus, de heilige Geest, wie wij zijn in relatie tot deze Drie-eenheid en hoe dit alles

doorwerkt in het werk waarvoor wij geschapen zijn. Hoe wij ons werk doen – in de context van onze specifieke cultuur, onze plaats in de geschiedenis, onze roeping en onze organisatie – is iets wat we allemaal moeten uitvinden in onze eigen gemeenschap. Maar de antwoorden zijn hoe dan ook afhankelijk van dit onmisbare theologische inzicht: de kennis van wie God is, zijn relatie tot de mens, zijn plan met de wereld en het goede nieuws (het evangelie) van Christus zet ons leven en hoe we werken op zijn kop.

Ik ben Tim Keller dankbaar voor de manier waarop hij het evangelie heeft toegepast op ons werk in zijn prediking en leiding van de afgelopen 25 jaar. En ik ben dankbaar dat hij de tijd genomen heeft om deze grondslagen op papier te zetten, zodat ieder van ons een beter beeld kan krijgen van de manier waarop God ons roept om gelovig te leven als we aan het werk zijn.

Katherine Leary Alsdorf
algemeen directeur voor het Center for Faith & Work van Redeemer

Inleiding

Het belang van het oude woord roeping

Dankzij het invloedrijke boek *Habits of the Heart* van Robert Bellah, konden mensen een naam geven aan dat ene dat de samenhang in onze cultuur wegkrat (en dat nog steeds doet) – ‘onverholen individualisme’. Ergens anders schreef Bellah dat Amerikanen een cultuur hadden geschapen waarin de keuze en de expressie van het individu zo belangrijk waren geworden, dat er niet langer gesproken kon worden van gemeenschappelijkheid of van verbindende normen en waarden. Hij schreef: ‘De heiligheid van het individu wordt alleen maar sterker, [maar] ons vermogen om oog te hebben voor een sociale structuur die individuen bijeenhoudt, wordt alleen maar zwakker. (...) De heiligheid van het individu wordt niet in evenwicht gehouden door besef van een groter geheel of betrokkenheid op een gemeenschappelijk goed.’² Maar achterin *Habits* komt hij met een maatregel om de uiteenrafelende cultuur opnieuw te verweven:

Om echt het verschil te maken (...) [moeten we werk maken van] heruitvinding van het idee van roeping, terugkeer op een eigentijdse manier naar het idee dat werk een bijdrage is aan het algemeen welzijn en niet alleen iets is om zelf beter van te worden.³

Dat is een opvallende uitspraak. Als Bellah gelijk heeft, en menselijk werk niet zozeer een baan is als wel een *roeping*, dan is er hoop voor onze uiteenrafelende samenleving. Aan het woord ‘roeping’ ligt het

werkwoord ‘roepen’ ten grondslag. Bij roeping denken we vandaag de dag al gauw aan een baan, maar oorspronkelijk betekende het iets anders. Een baan is alleen een roeping als iemand anders je roept om werk te doen dat je meer voor die ander doet dan voor jezelf. Ons werk is dus alleen een roeping als het kan worden opgevat als een missie of een dienst aan iets wat onze eigen belangen overstijgt. We zullen verderop zien dat wanneer werk grotendeels in het kader staat van zelfontplooiing en zelfverwerkelijking, dat ten koste gaat van de persoon in kwestie – en zoals Bellah en vele anderen hebben aangetoond – van de samenleving als geheel.

Maar als het tijd is om een idee van vroeger ‘opnieuw uit te vinden’, dan moeten we kijken naar de oorsprong van dat idee. In dit geval is de Bijbel de bron van het idee van werk als roeping. We nemen dus de handschoenen van Bellah op en doen in dit boek ons uiterste best om licht te werpen op de verbinding tussen het christelijk geloof en de werkvloer, een verbinding die niet zonder gevolgen blijft. Deze verbinding – en alle ideeën en gedragingen die ermee samenhangen – valt te typeren als de ‘integratie van geloof en werk’.

Geloof en werk – veel ‘stromingen’

In deze onderneming staan we niet alleen. Waarschijnlijk is er sinds de reformatie niet zoveel aandacht geweest voor de relatie tussen christelijk geloof en werk als vandaag de dag. De hoeveelheid boeken, wetenschappelijke projecten, academische programma’s en discussies op internet over dit onderwerp is de afgelopen twee decennia exponentieel gegroeid. Desondanks voelen christenen die op zoek zijn naar praktische aanwijzingen voor hun werk, zich vaak niet echt geholpen door deze groeiende stroom aan informatie. Sommigen, zoals Katherine Alsdorf (zie het woord vooraf), zijn teleurgesteld over de oppervlakkigheid van de adviezen. Anderen raken in verwarring door de diversiteit – sommigen spreken zelfs van de kakofonie – aan adviezen om christen te zijn op je werk.

De stroming ‘geloof en werk’ is net een rivier die gevoed wordt door allerlei stromen en beekjes uit hoger gelegen gebieden. De meeste tijd en energie die besteed wordt om mensen te helpen bij het integreren van geloof en werk, wordt waarschijnlijk geleverd door mensen met een evangelicale opvatting van de Bijbel in het christelijk geloof, wat niet wegneemt dat er ook vanuit andere tradities en vleugels flinke bijdragen worden geleverd. De oecumenische beweging heeft veel nadruk gelegd op werk als bijdrage aan de sociale gerechtigheid in de wereld. Daardoor begrijpen we nu beter dat werk uit geloofsovertuiging een herkenbare christelijke ethiek vereist.⁴ De kleinere groepenbeweging in de twintigste eeuw vroeg aandacht voor de behoefte van gelovigen om elkaar te voeden en te ondersteunen bij de worstelingen en ontberingen van werk. Daardoor ontdekten we dat werk uit geloofsovertuiging vraagt om geestelijke vernieuwing en verandering van hart.⁵ Deze vernieuwende impuls binnen de evangelicale beweging leidde ertoe dat de werkvloer vooral werd gezien als een plaats om te getuigen van Jezus Christus.⁶ Werk uit geloofsovertuiging betekent inderdaad publieke identificatie met Jezus, zodat collega’s meer over hem willen weten.

Velen hebben ook gezocht naar oudere bronnen voor de integratie van geloof en werk. De reformatoren uit de zestiende eeuw, met name Maarten Luther en Johannes Calvijn, stelden dat alle werk, zelfs het werk in de wereld, net zozeer een roeping van God was als de dienst van een monnik of een priester.⁷ In de bovenloop van de lutherse theologie lag bijzondere nadruk op de waarde van alle werk, omdat men zag dat God de mensheid voedt, kleedt, steunt, verzorgt en beschermt door onze menselijke arbeid. Als we aan het werk zijn, zo zei men het in de lutherse traditie vaak, dan zijn we de ‘vingers van God’, de vertegenwoordigers van zijn voorzienige liefde voor anderen. Door werk op deze manier op te vatten, krijgt het een hoger doel. Het gaat niet langer om geld verdienen maar om de naaste liefhebben, waarmee we tegelijkertijd bevrijd zijn van de loden last dat we vooral werken om onszelf te bewijzen. Mensen in de calvinistische of ‘gere-

formeerde' traditie, zoals Abraham Kuiper, onderscheidten nog een ander aspect van werk als roeping van God. Werk is niet alleen zorg voor de schepping, maar het geeft er ook richting en structuur aan. In deze gereformeerde opvatting is werk bedoeld om een cultuur te scheppen waarin God geëerd wordt en mensen kunnen gedijen. Zeker, we moeten onze naaste liefhebben, maar het christelijk geloof geeft ons heel specifieke aanwijzingen over de menselijke natuur en over welke dingen het leven van de mens tot bloei brengen. We moeten er zeker van zijn dan we ons werk doen in lijn met deze opvattingen. Werk uit geloofsovertuiging betekent dan handelen vanuit een christelijke 'wereldbeschouwing'.⁸

Al deze verschillende tradities geven enigszins verschillende antwoorden op de vraag hoe we moeten omgaan met de opgave om roeping opnieuw voor het voetlicht te halen. Al die stromingen werken vaak verwarrend voor christenen, doordat ze niet perfect bij elkaar aansluiten. Lutherse theologen hebben de neiging om zich te verzetten tegen het gereformeerde idee van een 'wereldbeschouwing' en stellen dat christenen hun werk niet op een heel andere manier moeten doen dan niet-christenen. Veel mensen in de kerk wereldwijd vinden het niet zo urgent om te evangeliseren als evangelicalen dat doen, omdat ze het christelijk geloof in de klassieke vorm niet zien als de enig zaligmakende weg. Velen vinden de benadering van auteurs en organisaties die hun insteek nemen bij een wereldbeschouwing, te rationeel en te weinig bedacht op de verandering van het hart. En deze mensen op hun beurt slagen er weer niet in om het eens te worden over de precieze betekenis van innerlijke verandering en geestelijke groei. Dus als je een christen bent die gelovig probeert om te gaan met zijn werk, dan kan het zomaar gebeuren dat je de meest uiteenlopende meningen zit af te wegen:

- * God dienen op je werk doe je door sociale gerechtigheid te bevorderen in de wereld.

- * God dienen op je werk doe je door zelf eerlijk te zijn en te evangeliseren onder je collega's.
- * God dienen op je werk doe je door gewoon bekwaam en voortreffelijk werk te leveren.
- * God dienen op je werk doe je door mooie dingen te scheppen.
- * God dienen op je werk doe je door te werken vanuit een christelijke motivatie om God te verheerlijken en door de cultuur dienstbaar te maken aan dat doel.
- * God dienen op je werk doe je door te werken met een dankbaar, vrolijk en door het evangelie veranderd hart, of het nu meezit of tegenzit.
- * God dienen op je werk doe je door datgene te doen waar jij het meest blij en bezielde van wordt.
- * God dienen op je werk doe je door zo veel mogelijk geld te verdienen, zodat je zo veel mogelijk kan weggeven aan anderen.

In hoeverre sluiten deze meningen nu bij elkaar aan of sluiten ze elkaar uit? Dat is een moeilijke vraag, want voor elk ervan is Bijbelse onderbouwing te vinden. De moeilijkheid ligt ook niet alleen in de veelheid van theologische achtergronden en culturele factoren die erin naar voren komen, maar ook in de variatie van toepassingen al naargelang het soort werk. Christelijke ethiek, motieven, identiteit, getuigenis en wereldbeschouwing – die beïnvloeden ons werk allemaal op heel verschillende manieren, afhankelijk van wat voor werk het is.

Stel je bijvoorbeeld een christelijke beeldend kunstenaar voor, die geregeld laat zien hoe belangrijk gerechtigheid voor haar is, die altijd eerlijk is over de financiën waarmee ze haar carrière opbouwt, die zich gesteund weet door anderen als het meezit en als het tegenzit, die anderen op haar vakgebied vertelt over haar christelijk geloof, die haar kunst ziet als dienst aan God en haar naasten, niet als middel om waardering en status te krijgen. Is dat alles wat ze kan doen om haar geloof met haar werk te integreren? Daarbij komt de vraag of de christelijke